

BE-A0511_111282_109984_DUT

Inventaris van het archief van de Vrijwillige
Arbeidsdienst voor Vlaanderen verzameld
door het krijgsauditoraat te Antwerpen,
1940-1944.

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:.....	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Institutionele geschiedenis.....	5
Ontstaan en ontwikkeling.....	5
Bevoegdheden en activiteiten.....	9
Organisatie.....	9
Archief.....	10
Geschiedenis.....	10
Verwerving.....	11
Inhoud en structuur.....	12
Inhoud.....	12
Selecties en vernietigingen.....	12
Toekomstige aangroei/aanvullingen.....	12
Ordening.....	13
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN.....	15
I. LEIDING.....	15
1 - 4 Dienstbevelen van de leider. 1941-1944.....	15
II. DIENST VOOR ORGANISATIE.....	16
III. DIENST VOOR ALGEMENE OPLEIDING.....	17
A. Algemeen.....	17
B. Lichamelijke Opvoeding.....	17
C. Sociale en politieke vorming.....	19
IV. DIENST VOOR WERKEN.....	20
V. DIENST VOOR KADER EN PERSONEEL.....	22
VI. DIENST VOOR BEHEER.....	26
A. Algemeen.....	26
B. Financieel beheer.....	27
VII. DIENST VOOR PROPAGANDA.....	29
A. Algemeen.....	29
B. Pers.....	29

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen

Periode:
1940-1944

Archiefbloknummer:
BE-A0511.749

Omvang:

- Laatste bestanddeelnummer: 161.00
- Omvang geïndexiseerd: 1.10 m

Archiefbewaarplaats:
Rijksarchief te Antwerpen

Archiefvormers:
Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen, 1940-1944

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Het merendeel van de documenten is vrij raadpleegbaar. Dit geldt evenwel niet voor documenten die privacygevoelige informatie bevatten. De wet van 8 december 1992, gewijzigd door de wet van 11 december 1998, op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer legt op dit vlak beperkingen op. Documenten die privacygevoelige gegevens bevatten en jonger zijn dan 100 jaar, zijn in principe niet openbaar. Deze stukken kunnen enkel geraadpleegd worden mits toestemming van het diensthoofd van het Rijksarchief Antwerpen. Elke aanvraag zal afzonderlijk onderzocht worden. Indien documenten niet vrij te raadplegen zijn staat dit expliciet vermeld bij de beschrijving van het desbetreffende archiefnummer. Stukken die te zwaar beschadigd zijn kunnen niet in de leeszaal worden geraadpleegd. Ze zijn in digitale vorm beschikbaar.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

De stukken die te zwaar door brand zijn beschadigd mogen om verdere schade te voorkomen, niet worden gereproduceerd. Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief (cfr. *Belgisch Staatsblad*, 05/06/2009, p. 40.133-40.138).

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen
Afkorting: VAVV

INSTITUTIONELE GESCHIEDENIS

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING

De idee van een arbeidsdienst waarbij jongeren werden ingeschakeld om werken van algemeen nut te verrichten was in 1940 niet nieuw. Reeds in de jaren 1920 en 1930 bestonden dergelijke organisaties in verschillende West-Europese landen, de Sovjetunie en de Verenigde Staten. In nazi-Duitsland was een dienstperiode in de *Reichsarbeitsdienst*(RAD) voor jonge mannen en vrouwen zelfs verplicht. De RAD stond na 1940 model voor gelijkaardige organisaties die in de door de Duitsers bezette gebieden werden opgericht.

Vóór de oprichting van de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen (VAVV) in de winter van 1940 was reeds begin juli 1940 door enkele officieren van het ontbonden Belgische leger en met steun van de *Société Générale* een Nationale Arbeidsdienst opgericht. Het doel was om werkloze jongeren te onttrekken aan de negatieve gevolgen van werkloosheid en ze in gelegenheid te stellen om werken van algemeen nut uit te voeren. ¹Reeds op 17 juli 1940 werd een kamp geopend te Limal, bij Waver. Nadien werden kampen opengesteld in Aalst, Keerbergen, Vlezenbeek, Bois-de Cambron en Naninne. ²Daarnaast organiseerden enkele leden van het Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen (Verdinaso), waaronder Rudof Gillis, Albert Persyn en Jozef Goethals een eigen vrijwilligerskamp te Keerbergen. ³

In het najaar van 1940 bleek het voortbestaan van deze organisaties zonder de steun van de overheid niet meer mogelijk. Het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw nam samen met de ministeries van Arbeid en Sociale Voorzorg en Financiën het initiatief voor de oprichting van de VAVV in Vlaanderen en de *Service volontaire du travail pour la Wallonie*(SVTW) in Wallonië. Het besluit van 30 november 1940 legde de oprichting van de VAVV

-
- 1 DE SMET K., Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen (VAVV), in Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, deel 2, Tielt/Amsterdam, 1975, p. 1984; DE WEVER B., Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen (VAVV), in Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, deel 3, Tielt, 1998, p. 3595.
  - 2 SELLESLAGH F., De tewerkstelling van Belgische arbeidskrachten tijdens de bezetting 1940, Brussel, 1970, p. 91.
  - 3 DE SMET K., Vrijwillige Arbeidsdienst Vlaanderen (VAVV), p. 1984.

en de SVTW wettelijk vast. ⁴De bedoeling van de wetgever was om de Vlaamse en Waalse jeugd "de ware opvatting van den arbeid in den geest van sociale toenadering" eigen te maken. Beide organisaties ressorteerden aanvankelijk onder het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw. Dit Commissariaat-generaal was een op 29 juni 1940 opgericht centraal overheidsorgaan met aan het hoofd de secretaris-generaal van het ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg, Charles Verwilghen. Verwilghen cumuleerde dus beide functies. Het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw moest de administratieve maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling en de economische bedrijvigheid coördineren. Het was in het kader van deze bevoegdheid dat het initiatief werd genomen voor de oprichting van de VAVV. ⁵De contacten tussen de VAVV en het Commissariaat-generaal verliepen voornamelijk via Verwilghens adjunct-commissaris-generaal, Joseph Custers. ⁶

De Leider van de VAVV werd de ingenieur Renaat F. van Thillo. ⁷Artikel 3 van het besluit van 30 november 1940 bepaalde dat de arbeidsdiensten enkel voor jonge mannen was bedoeld, maar vanaf 1 september 1941 werd ook een afdeling voor meisjes (de VAVV Vrouwelijke Jeugd) opgericht. ⁸Op 30 januari 1941 opende de VAVV een eerste kamp te Meer bij Hoogstraten. Hieraan namen 77 vrijwilligers deel. Naast de Ploegleidersschool 'Joris van Severen', de Veldmeestersschool 'Cyriel Verschaeve' te Schoten, wervingskampen te Antwerpen en te Brecht, bestonden er in de verschillende Vlaamse provincies werkkampen (zie bijlage B). ⁹Deze werkkampen werden met een militaire discipline en 'liefdevolle hardheid' georganiseerd met, volgens opperveldmeester Edmond Swaeb, als doel een verdere teloorgang van de Vlaamse jeugd tegen te gaan. De schuldige voor de 'geestelijke verminking' van de Vlaamse jeugd was volgens Swaeb niet ver te zoeken: de Belgische '[...] onvolksche regeering, die ver van nationaal te zijn, tegen het Noordsche wezen van zijn bevolking in, België (sic) beschouwde als een Fransche voorpost, een regeering die taal en aard der Vlamingen miskende en ze kultureel neerhaalde

4 Belgisch Staatsblad, 8 december 1940, p. 2188-2189. Gepubliceerd in SELLESLAGH F., De tewerkstelling, p. 90-93.

5 Over het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw zie VAN DEN WIJNGAERT M., Het beleid van het comité van de secretarissen-generaal in België tijdens de Duitse bezetting, 1940-1944, Brussel, 1975, pp. 76-77; WOUTERS N., De Führerstaat. Overheid en collaboratie in België (1940-1944), Tielt, 2006, pp. 154-156.

6 Custers, die lid was van het VNV, volgde na het ontslag van Verwilghen in 1942, zijn baas op als waarnemend commissaris-generaal voor 's Lands Wederopbouw tot het einde van de bezetting. DE SMET G., De Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen, 1940-1944, KU Leuven, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1982, p. 64; WOUTERS N., De Führerstaat, p. 155.

7 Renaat van Thillo (Wuustwezel 18.01.1901-onbekend) had Verdinaso-sympathieën en werd eind 1940 aangesteld als leider van de VAVV. Hij voerde met steun van de bezetter een eigen koers, los van de secretaris-generaal Charles Verwilghen en rekruteerde zijn kader voornamelijk bij oud-Verdinaso's en leden van de Luitenant De Winde-Kring. In augustus 1944 trok hij naar Duitsland en werd arbeidsdienstleider in de Vlaamse Landsleiding van Jef Van de Wiele. Van Thillo vluchtte naar Argentinië en werd in 1947 bij verstek ter dood veroordeeld. VAN CAUSENBROECK B., Thillo, Renaat van, in Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, deel 3, Tielt, 1998, p. 3062.

8 Belgisch Staatsblad, 1 oktober 1941, p. 6502.

9 DE SMET K., Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen (VAVV), p. 1985.

tot het minst beschaafde volk van West-Europa [...].¹⁰

In augustus 1941 werd de VAVV samen met zijn Waalse tegenhanger naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid overgeheveld. Dit ministerie stond sinds 4 april 1941 onder leiding van de VNV-er Gerard Romsée. Het was *Militärverwaltungsvizechef*generaal Harry von Craushaar die er bij Verwilghen had op aangedrongen om de arbeidsdiensten onder dit ministerie onder te brengen, omdat dit de groei van de arbeidsdiensten ten goede zou komen. Wellicht hoopte von Craushaar via Romsée meer VNV-leden voor de VAVV te kunnen werven. De tot dan gevoerde propagandacampagnes hadden immers niet het verhoopte resultaat opgeleverd: in maart 1941 hadden zich slechts ca. 200 personen aangemeld voor de Vlaamse en Waalse arbeidsdiensten samen.¹¹ Verwilghen had geen enkel bezwaar tegen de overheveling naar Binnenlandse Zaken, vermits hij nauwelijks controle had op de VAVV en zijn leider van Thillo. Op 14 augustus 1941 verscheen in het Belgisch staatsblad de overdracht van de VAVV en de SVTW van het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid.¹² In een poging het aantal vrijwilligers op te krikken legde Romsée op 12 december 1941 een besluitontwerp voor aan het Comité van secretarissen-generaal. Zijn voorstel hield in dat aan arbeidsvrijwilligers voorrang zou worden verleend bij het toekennen van staatsbetrekkingen. Andere secretarissen-generaal wilden hierop niet ingaan, maar een jaar later kon Romsée wel bekomen dat de arbeiders- of bediendencontracten van de vrijwilligers voor de duur van de arbeidsdienst werden opgeschort. Het feit dat de secretaris-generaal van het ministerie van Openbaar Onderwijs, Marcel Nyns, aan de hoofden van de middelbare scholen de toelating gaf om de lijsten van afgestudeerden aan de vrijwillige arbeidsdiensten mee te delen, toont aan dat vanwege het Comité aanvankelijk tegen de vrijwillige arbeidsdiensten geen al te strikte obstructiepolitiek werd gevoerd.¹³ Pas wanneer de bezetter in de loop van 1942 en 1943 met voorstellen kwam om een verplichte arbeidsdienstplicht voor jongeren van 17 tot 25 jaar in te voeren, hield het Comité voet bij stuk. Volgens Romsée waren de vrijwillige arbeidsdiensten een middel om landgenoten van verplichte tewerkstelling te vrijwaren.

Omdat van Thillo om arbeidskrachten verlegen zat, ondertekende hij midden 1942 een akkoord tot samenwerking met de Nationaal Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV) en het Vlaams Nationaal Verbond (VNV). Van Thillo zette die samenwerking echter aanvankelijk op een laag pitje, terwijl het VNV via 'haar' secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, Gerard Romsée, meer invloed probeerde te krijgen op de VAVV. Over het aantal leden van de VAVV zijn weinig gegevens bekend. Volgens de eigen pers participeerden op 14 augustus 1943 ca. 2.000 arbeidersmannen en ca. 300 arbeidersmeisjes.¹⁴

---

10 Archiefnr. 27 van deze inventaris, p. 53.

11 DE SMET G., *De Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen*, p. 41, 65, 69.

12 Belgisch Staatsblad, 14 augustus 1941.

13 VAN DEN WIJNGAERT M., *Het beleid*, p. 153, 238.

14 VINCX J., *Vlaanderen in uniform, 1940-1945. Deel 4: VAVV-OT, Erpe*, 2005, p. 89.

Dat de VAVV van bij de aanvang sterk onder invloed stond van het Verdinaso, bleek al duidelijk doordat het opleidingscentrum voor ploegleiders te Brecht naar de leider van het Verdinaso was genoemd. Door het akkoord zou het VNV de wervingscampagne versterken en traden ook VNV'ers tot het VAVV-kader toe. Van Thillo genoot evenwel de steun van de *Reichsarbeitsführer* Konstantin Hierl, die de leiding had van de RAD en die een politieke bondgenoot was van de *Reichsführer-SS*. Hierl installeerde in Brussel een afgevaardigde die als opdracht kreeg invloed te verwerven in de Belgische arbeidsdiensten en de invloed van het VNV binnen de VAVV in te dammen.¹⁵ Klachten van VNV'ers die actief waren binnen de VAVV bleven dan ook niet uit. Op 17 augustus 1943 schreef de leider van het VNV, Hendrik Elias, aan Gerard Romsée dat de invloed van de DeVlag/SS in de VAVV toenam. Waarop Romsée bij de *Militärverwaltungschef* generaal Eggert Reeder, zijn beklag deed over het eigengereide optreden van de VAVV-leider. Romsée eiste inspraak in alle belangrijke aangelegenheden en controle over alle benoemingen en bevorderingen in de VAVV.

Volgens het Comité van secretarissen-generaal was de invloed van de Nieuwe Orde-groeperingen op de arbeidsdiensten te groot geworden, terwijl de bezetter (en van Thillo) hier helemaal het tegenovergestelde over dachten. Om de ideeën van de nieuwe orde bij de jongeren beter ingang te doen vinden achtte de bezetter het beter om de vrijwillige arbeidsdiensten los te koppelen van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het Comité van secretarissen-generaal verzette zich niet tegen deze beslissing, maar weigerde deze nu met overheidsgeld te financieren.¹⁶ In april 1944 werd tot de ontbinding van de arbeidsdiensten overgegaan, waarop van Thillo - met de steun van de *Reichsarbeitsführung* - op 22 april 1944 de VAVV als v.z.w. herinstalleerde.¹⁷ Meteen werd het kader gezuiverd van 'onbetrouwbare elementen' en de organisatie van de VAVV op nationaal-socialistische leest geschoeid.¹⁸ De VAVV hing nu in feite af van de Rijksarbeidsdienst (RAD).

Op 1 september 1944 werd vanuit het VAVV-hoofdkwartier de instructie gegeven om het hoofdkwartier te ontruimen en over te brengen naar het kamp 'De Maat' te Mol. De kampen die in militair gebied dreigden te komen, moeten eveneens naar het Oosten worden verplaatst. Deze kampen dienden naar het kamp 'Heuvelheide' te Lommel te verhuizen.¹⁹ Met wat van de VAVV overbleef vluchtte Van Thillo naar Duitsland, waar hij als arbeidsdienstleider in de Vlaamsche Landsleiding zetelde. Het hoofdkwartier was gevestigd in Klötze. Kampen werden opgericht te Scheine, Ruwitz en Dähre.²⁰ Na de bevrijding werden veel leden van de VAVV veroordeeld voor collaboratie. Van Thillo vluchtte naar Argentinië. In 1947 werd hij bij verstek ter dood veroordeeld.

---

15 DE WEVER B., *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Tielt/Gent, 1994, p. 503.

16 VAN DEN WIJNGAERT M., *Het beleid*, p. 241.

17 DE WEVER B., *Greep naar de macht*, p. 613.

18 VAN DEN WIJNGAERT M., *Het beleid*, p. 241.

19 Archiefnr. 18 van deze inventaris.

20 VINCX J., *Vlaanderen in uniform*, p. 49.

BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

In het kader van de wederopbouw voerde de VAVV opdrachten uit die door het Commissariaat-generaal voor 's Lands Wederopbouw werden opgelegd. De VAVV organiseerde werkkampen (zie bijlage) voor jonge mannen en vrouwen die in een min of meer militaire sfeer werken van openbaar nut verrichtten. Onder meer het ontginnen van weiden, polders en moerassen, het aanleggen en verbeteren van verkeerswegen, landbouwwegen, parken, sportterreinen, hulp verlenen na bombardementen en het binnenhalen van de oogst waren taken die de VAVV op zich nam. Om aan voldoende arbeidskrachten te komen, wierf de VAVV leden aan door propaganda te voeren en leidde ze haar kaderleden op in opleidingskampen.

ORGANISATIE

Aanvankelijk was het hoofdkwartier van de VAVV in de Vestingstraat 62 te Antwerpen gevestigd. Op 29 september 1941 verhuisde de staf naar een ruimer gebouw in de Nerviërsstraat, 17 te Antwerpen. Aan het hoofd van de VAVV stond de *Generaalarbeidsleider*, kortweg de Leider. Die werd door de secretaris-generaal aangesteld. Daarnaast bestond er een staf, waarin naast de Leider de dienstoversten zetelden. De leider gaf instructies voor de hele organisatie en hij had het alleenrecht om te benoemen en te bevorderen. De VAVV was ingedeeld in drie Arbeidsgouwen. Daarnaast bestonden er tuighuizen, wervings- en opleidingskampen.

In 1942 was het hoofdkwartier in de hiernavolgende zes diensten onderverdeeld.²¹ Aan het hoofd van elke dienst stonden dienstoversten die verantwoording aflegden aan de Leider. De diensten waren op hun beurt onderverdeeld in afdelingen die onder leiding stonden van een diensthoofd. Diensthoofden legden verantwoording af aan de dienstoverste.

1. Dienst voor Organisatie (D Og). Deze dienst hield zich bezig met de algemene organisatie van de Arbeidsdienst, de kampen en de coördinatie van de werking van de verschillende diensten volgens de directieven van de Leider. Volgende afdelingen behoorden tot deze dienst: Werving, Gezondheidsdienst, Straf- en Rechtswezen, Algemene Orde, Secretariaat, Schoolwezen, Cartotheek, Archief en Stijl in de Arbeidsdienst.

2. Dienst voor Algemene Opleiding (D AO). Deze dienst zorgde voor de opleiding van de kaderleden en de arbeidsmannen tot 'bewuste volksgenoten'. De geestelijke vorming bestond uit een sociale en politieke vorming, vrije tijd en boekerijen. De lichamelijke vorming bestond uit de vakken lichamelijke

---

21 Het organogram werd opgesteld op basis van volgende bronnen: 'Op het hoofdkwartier van den V.A.V.V.', in *De Arbeidsman*, 1942-1943, jg. 2, nr. 4, pp.6-7; *Wat is de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen*. Erpe, De Krijger, anastatische herdruk, 2005, p. 22-24 en de volgende archiefnummers van deze inventaris: archiefnrs. 6 en 7, archiefnr. 21, pp. 33-34.

opvoeding en lichaamscultuur. De lessen en onderrichtingen werden op het hoofdkwartier opgesteld en gereproduceerd.

3. Dienst voor Werken (D Wk). Deze dienst hield zich bezig met het onderzoek en de uitvoering van de werken die in aanmerking kwamen voor de Arbeidsdienst. Volgende afdelingen maakten van deze dienst uit: Binnendienst, Technische Dienst, Uitvoering en Toezicht en Materieel.

4. Dienst voor Kader en Personeel (D KP). Deze dienst was verantwoordelijk voor de administratie van het kaderpersoneel.

5. De Dienst voor Beheer (D Bh) hield zich bezig met het financieel beheer van de organisatie, de uitrusting en de uitbetaling van de soldijen. Sinds 1942 was de Dienst Beheer in een eigen gebouw in de Simonsstraat 48 te Antwerpen gehuisvest. Daarnaast was de Dienst Beheer ook verantwoordelijk voor de uitrusting, de bevoorrading, het magazijnbeheer en de 'Tuigdienst'.

6. Dienst voor Propaganda (D Pg). De afdeling Voorlichting was werkzaam in heel het land. De afdeling Pers maakte het maandblad *De Arbeidsman*. Daarnaast was er ook een afdeling Illustratie die o.a. affiches maakte.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

Dit archiefbestand bestaat uit de documenten van de VAVV die kort na de oorlog door verschillende (gerechtelijke) instanties in beslag werden genomen met het oog op het verzamelen van bewijsmateriaal tegen collaborerende personen en organisaties. Deze overtuigingsstukken vormden het dossier dat het krijgsauditoraat over de VAVV aanlegde. In een schrijven gericht aan de Krijgsauditeur bij de Krijgsraad te Antwerpen meldde André Lahaye, eerstaanwezend inspecteur van de staatsveiligheid, officier van de gerechtelijke politie en hulpofficier van de auditeur-generaal, dat hij belast was met een onderzoek naar de Vrijwillige Arbeidsdiensten van Vlaanderen en Wallonië. In de kelders van een gebouw aan de 'Koninklijkestraat 14' te Brussel, waar het Bestuur der Arbeidsdiensten van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid gevestigd was, trof hij 'een zeker aantal documenten' aan die hij in beslag nam en ter beschikking stelde van de substituut van de auditeur-generaal, Schuermans. De bescheiden kwamen uit de persoonlijke dossiers van de leden van de VAVV waarvan, volgens Lahaye, het grootste deel in brand was gestoken in de verwarmingsinstallatie in de kelder van het gebouw. Van de documenten die betrekking hadden op de leden van de VAVV en die onder de bevoegdheid vielen van het Krijgsauditoraat van Antwerpen werd een lijst gemaakt.²² Ook uit het VAVV-gebouw in de Simonsstraat te Antwerpen werden documenten gevonden die uiteindelijk in

---

22 RABN, Centraal dossier nr. 10016, De Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen, Brief van 12 januari 1946.

---

het dossier van het krijgsgauditoraat terechtwamen.²³

Op 13 maart 1951 werd dit archiefbestand door het Krijgsgauditoraat van Antwerpen overgemaakt aan het Rijksarchief Antwerpen.²⁴ De documenten werden wegens plaatsgebrek op 21 maart 2002 naar het Rijksarchief te Beveren overgebracht.²⁵ Afhankelijk van de werkzaamheden aan het Rijksarchief te Antwerpen zullen deze stukken in de nabije toekomst terug naar het Rijksarchief Antwerpen verhuizen.

VERWERVING

Het archief werd op 13 maart 1951 door het Krijgsgauditoraat Antwerpen overgedragen aan het Rijksarchief Antwerpen.²⁶

---

23 Op de omslag van de kisten van de archiefnr. 129 en 131 staat te lezen: "Documents trouvés au VAVV rue Simmons (sic) Anvers en Octobre 1944 par Surté [?] NKB".

24 RAA, Archief van het Rijksarchief Antwerpen, Inschrijvingsregister van de aanwinsten, 1898-1951, p. 376-377.

25 RABN, Centraal dossier nr. 10016, De Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen, Mail van Erik Aerts aan Wouter Rombouts, d.d. 19.03.2002.

26 RAA, Inschrijvingsregister van de aanwinsten, 1898-1951, p. 376-377.

Inhoud en structuur

INHOUD

De documenten dateren uit de oorlogsjaren 1941-1944. Het bestand bevat vooral documenten betreffende de organisatie van de VAVV. De onderrichtingen van de Leider bleven voor de jaren 1941-1943 integraal bewaard. Voor de jaren 1944 gebeurde dit slechts fragmentarisch. Een groot aantal documenten is afkomstig van de Dienst Algemene Opleiding en geven een goed zicht van welk onderricht er in de (opleidings)kampen werd gegeven. Slechts van een 34-tal VAVV-leden bleef (een gedeelte van) hun persoonlijk dossier bewaard. De stukken zijn niettemin interessant omdat ze een beeld geven van de criteria waaraan de aspirant-leden dienden te voldoen. In sommige gevallen bleef een levensbeschrijving en/of een motivering van het lidmaatschap bewaard. Op de documenten die uit de persoonlijke dossiers werden gelicht werden door de gerechtelijke instanties de bezwarende elementen uit het dossier met een rood potlood onderstreept (o.a. de organisaties waarvan de verdachte lid was geweest). De persoonlijke dossiers bevatten een stamboekje, inlichtingen over de levensloop van de kandidaat-leden, een pasfoto, gegevens over de loopbaan binnen de organisatie (datum van inschrijving, de medische controle, promotie, overplaatsing naar andere kampen, beoordelingen door de kampleiders en het ontslag, enzovoort). Voor de Vrouwelijke Jeugd is een inschrijvingsregister bewaard gebleven. De boekhoudkundige en financiële stukken geven een zicht op de bedrijven waarop de VAVV een beroep deed voor de levering van grondstoffen en de uitvoering van onderhoudswerken aan de gebouwen en kampen van de VAVV.

Taal en schrift van de documenten

De stukken zijn hoofdzakelijk in het Nederlands opgesteld.

SELECTIES EN VERNIETIGINGEN

Dit bestand is vermoedelijk slechts een fractie van wat ooit het archief moet geweest zijn van de VAVV. In de hectische nadagen van de Duitse bezetting werden wellicht tal van documenten vernietigd. Getuigen hiervan zijn de talrijke stukken in dit bestand die door brand beschadigd zijn. Tijdens het inventariseren werden dubbels en te zwaar beschadigde stukken die onleesbaar waren of verpulverden verwijderd.

TOEKOMSTIGE AANGROEI/AANVULLINGEN

Het geïnventariseerde bestand is afgesloten. Er wordt geen aangroei meer verwacht.

ORDENING

Het archiefbestand werd door het Krijgsauditoriaat in vijf pakken aan het Rijksarchief Antwerpen overgemaakt. Hierin was echter nauwelijks een ordening te ontwaren. Het archiefbestand werd geordend volgens de organisatiestructuur van de VAVV:

- Leiding
- Dienst voor organisatie
- Dienst voor Algemene Opleiding
- Dienst voor Werken
- Dienst voor Kader en Personeel
- Dienst voor Beheer
- Dienst voor Propaganda

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. LEIDING.

1	1 - 4 DIENSTBEVELEN VAN DE LEIDER. 1941-1944. 1941. 1941	1 omslag
2	1942. 1942	1 omslag
3	1943. 1943 Niet raadpleegbaar	
4	1944. 1944 Niet raadpleegbaar	
5	Dienstnota's van de Leider. 1941-1944. 1941-1944 Niet raadpleegbaar	
6	Schema van de organisatie en de uitbouw van de Arbeidsdienst. [1941-1944]. 1941-1944	1 stuk
7	Organogram van de diensten van het hoofdkwartier en de kampen. [1942-1944]. 1942-1944 Niet raadpleegbaar	
8	Briefwisseling van de Leider van de VAVV met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid betreffende de begroting van het jaar 1944. 1943. 1943-1944	1 omslag
9	Afschriften van briefwisseling tussen het Bestuur der Controlediensten van het District Groot-Antwerpen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid en de Algemene Dienst Verdeling en Zegels betreffende onregelmatigheden bij de aankoop van 1943	1 omslag
10	Afschriften van vergunningen voor wapendracht. 1944. 1944	

II. DIENST VOOR ORGANISATIE.

- 11 Briefwisseling van de Dienstoverste van de Dienst Organisatie met de Leider van de VAVV.
Niet raadpleegbaar
- 12 Dienstbevelen van de Dienst voor Organisatie. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 13 Errata van de dienstbevelen van de Dienst voor Organisatie en de Dienst Beheer. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 14 Staat van de getalsterkte van de VAVV op 18 februari 1942. 1942. 1 stuk
- 15 Verordening over de hiërarchie en de kledij bij de VAVV-Vrouwelijke Jeugd. [1942-1944].
1942-1944
Niet raadpleegbaar
- 16 Instructie betreffende de registratuur van de briefwisseling van de afdeling Vrouwelijke Jeugd van de VAVV. [1942-1944].
1942-1944 1 stuk
- 17 Minuten van uitgaande brieven van de Dienst voor Organisatie betreffende de aanwerving of het ontslag van leden en in- en uittredingslijsten. 1944.
1944 1 omslag
- 18 Stukken betreffende de ontruiming van het hoofdkwartier en de kampen. 1944.
1944 1 omslag
- 19 Fotonegatieven van de medische keuring van VAVV-leden. [1941-1944].
1941-1944
- 20 Fotonegatieven van de medische keuring van VAVV-leden. [1941-1944].
1941-1944

III. DIENST VOOR ALGEMENE OPLEIDING.

A. ALGEMEEN.

- 21 Fragmenten van een bundel over de organisatie en de werking van de VAVV. [1941-1944].
1941-1944
- 22 Richtlijn over de samenstelling van een volledig kamp. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 23 Vlaggenspreuken. [1941-1944?].
1941-1944 6 stukken
- 24 Richtlijn over het geven van bevelen. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 25 'Heldencalender', met levensbeschrijvingen van te vieren historische figuren. [1941-1944].
1941-1944 1 omslag
- 26 Cursus Arbeidstechniek voor de Ploegleidersschool 'Joris Van Severen'. [1941-1944].
1941-1944 1 stuk
- 27 Verslagen van (gast)voordrachten gehouden in de Ploegleidersschool en propagandateksten voor de VAVV opgestuurd naar de Dienst voor Algemene Opleiding. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- B. LICHAMELIJKE OPVOEDING.
- 28 Notities betreffende de werking van de Dienst voor Lichamelijke Opvoeding. [1941?].
1941 1 omslag
- 29 Notities van P.A. Raymaekers voor het samenstellen van een cursus Lichamelijke Opvoeding gegeven aan de Veldmeesterschool van het VAVV. [1941-1944].
1941-1944 1 pak
- 30 Notities van P.A. Raymaekers voor het samenstellen van een cursus Lichaamscultuur en Toegepaste Anatomie voor de lesgevers in lichaamscultuur. [1941-1944].
1941-1944 1 pak

-
- 31 Cursus Lichamelijke opvoeding van P.A. Raeymaekers. [1941-1944?].
1941-1944 1 omslag
- 32 Cursus Lichaamscultuur en toegepaste anatomie van P.A.
Raeymaekers. [1941-1944].
1941-1944
- 33 Cursus Culturistische physiologie van P.A. Raeymaekers. [1941-
1944].
1941-1944 1 stuk
- 34 Cursus Techniek der oefeningen van de lichaamscultuur van P.A.
Raeymaekers. [1941-1944].
1941-1944 1 stuk
- 35 Onderrichtingen van de Afdeling Lichamelijke Vorming betreffende
de cursussen Lichamelijke Opvoeding en Lichaamscultuur. [1941-
1944].
1941-1944 1 pak
- 36 Richtlijnen voor het geven van lessen Lichamelijke Vorming. [1941-
1944?].
1941-1944 1 omslag
- 37 Richtlijnen voor het geven van lessen Lichamelijke Opvoeding.
[1941-1944?].
1941-1944 1 omslag
- 38 Weekplanning voor de lessen eerste hulp bij ongevallen. [1941-
1944?].
1941-1944 1 stuk
- 39 Onderrichtingen betreffende zwem- en turnoefeningen. [1941-
1944?].
1941-1944 1 omslag
- 40 Notities betreffende spelen voor de lessen Lichamelijke Opvoeding.
[1941-1944?].
1941-1944 1 omslag
- 41 Fotonegatieven van turn- en zwemactiviteiten. [1941-1944].
1941-1944
- 42 Fotonegatieven van turn- en zwemactiviteiten. [1941-1944].
1941-1944
- 43 Stukken betreffende het Arbeidsdienstsportbrevet. [1944?].
1944

-
- 44 Notities betreffende kaartlezen, oriëntatie en marcheren. [1941-1944].
1941-1944 1 omslag
- 45 Notities van inspecties van de lessen lichamelijke opvoeding in de kampen van het VAVV. 1942.
1942 1 omslag
- 46 Stukken betreffende de School voor Lichamelijke Opvoeding van de afdeling Lichamelijke opvoeding van de VAVV. 1942.
1942 1 omslag
- 47 Stukken betreffende de Bedrijfssportunie (BSU). 1943.
1943
- 48 Lesnota's van de lessen Lichamelijke Opvoeding en Lichamelijke Vorming aan de opleidingsschool Cyriel Verschaeve. 1943.
1943 1 omslag
- 49 Halfjaarlijkse planning voor de vakken Lichamelijke Opvoeding en Praktische Lichaamscultuur. 1944.
1944 1 omslag
- 50 *C. SOCIALE EN POLITIEKE VORMING.*
Tekst voor het nationaal en sociaal onderricht over de wereldgebeurtenissen. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 51 Richtlijn voor de opvoeding en vorming in de arbeidskampen betreffende de 'geschiedenis van ons Volk'. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 52 Teksten voor de lessen nationaal en sociaal onderricht over de Vlaamse beweging en het gezin. [1941-1944].
1941-1944
Niet raadpleegbaar

IV. DIENST VOOR WERKEN.

Kaarten met een ontwerp van afwatering van een weg in Gestel.
1941.

1941

- 53 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 54 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 55 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 56 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 57 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 58 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 59 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 60 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 61 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 62 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 63 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 64 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 65 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944
- 66 Fotonegatieven van VAVV-leden op werkkampen. [1941-1944].
1941-1944

-
- 67 Foto van VAVV-leden die op het land werken. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 68 Foto van VAVV-leden die waterwerken uitvoeren. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 69 Organogram van het Kamp 'Maxburg' te Meer. [1941-1944].
1941-1944 1 stuk
- 70 Foto's van het kamp te Wuustwezel. [1941-1944].
1941-1944 10 foto's
- 71 Foto's van een kamp van VAVV-leden Vrouwelijke Jeugd. [1941-
1944].
1941-1944 6 foto's
- 72 Fotonegatieven van VAVV-leden Vrouwelijke Jeugd. [1941-1944].
1941-1944
- 73 Fotonegatieven van VAVV-leden Vrouwelijke Jeugd. [1941-1944].
1941-1944
- 74 Fotonegatieven van VAVV-leden Vrouwelijke Jeugd. [1941-1944].
1941-1944
- 75 Fotonegatieven van VAVV-leden Vrouwelijke Jeugd. [1941-1944].
1941-1944
- 76 Stukken betreffende de Dienst voor Werken over de werking en
organisatie van het kamp 'De Maat' te Mol. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 77 Instructie voor kampleidsters betreffende de organisatie van de
werkkampen. [1943].
1943 1 stuk
- 78 Aantekeningen betreffende werkzaamheden aan en de materiele
toestand van gebouwen. 1943-1944.
1943-1944
- 79 Organisatieplannen voor de kampen 'Westland', 'De Maat',
'Heuvelheide' en 'De Velp'. 1944.
1944
Niet raadpleegbaar

-
- V. DIENST VOOR KADER EN PERSONEEL.
- 80 Documenten uit vierendertig persoonlijke dossiers van VAVV-leden. 1941-1944.
1941-1944
- 81 Inschrijvingsregister van vrouwelijke leden. 1942-1944.
1942-1944
- 82 Maandelijkse en driemaandelijkse staten van het effectieve aantal vrouwelijke leden in kampen. 1943.
1943 1 omslag
- 83 Verklaringen met de motivering van het lidmaatschap bij de VAVV. 1943.
1943
- 84 Onderrichtingen betreffende de uitbetaling van wedden en lonen. [1941-1944].
1941-1944 1 omslag
- 85 Groepsfoto van VAVV-leden die een ijsje eten. 1943.
1943 1 foto
- 86 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 87 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 88 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 89 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 90 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 91 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 92 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto
- 93 Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944].
1941-1944 1 foto

94	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
95	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
96	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
97	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
98	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
99	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
100	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
101	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
102	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
103	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
104	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
105	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
106	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
107	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
108	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
109	Foto's van VAVV-(orkest)leden. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
110	Foto van drie VAVV-leden. [1941-1944].	

	1941-1944	1 foto
111	Foto's van VAVV-meisjes in een erehaag die de Hitlergroet brengen voor een voorbijrijdende auto. [1941-1944]. 1941-1944	2 foto's
112	Groepsfoto van VAVV-leden voor het Kamp De Maat te Mol. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
113	Foto van de vlag van de VAVV en leden in het gelid. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
114	Foto van drie VAVV-leden wandelend in Antwerpen. [1941-1944?]. 1941-1944	1 foto
115	Foto van een VAVV-lid met een melkkan op een fiets. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
116	Foto van vier VAVV-leden en twee vrouwen in een park. [1941-1944]. 1941-1944	1 foto
117	Foto's van een bezoek van VAVV-leden aan Duitsland [?]. [1941-1944]. 1941-1944	7 foto's
118	Foto's van VAVV-leden op wacht in de sneeuw. [1941-1944?]. 1941-1944	5 foto's
119	Foto van VAVV-leden en Duitsers aan een banket. [1941-1944]. 1941-1944	
120	Fotonegatieven van VAVV-leden en kaderpersoneel tijdens publieke manifestaties. [1941-1944]. 1941-1944	
121	Fotonegatieven van VAVV-leden en kaderpersoneel tijdens publieke manifestaties. [1941-1944]. 1941-1944	
122	Fotonegatieven van VAVV-leden en kaderpersoneel tijdens publieke manifestaties. [1941-1944]. 1941-1944	
123	Fotonegatieven van VAVV-leden en kaderpersoneel tijdens publieke manifestaties. [1941-1944]. 1941-1944	

-
- 124   Fotonegatief van familieportret van een VAVV-lid. [1941-1944].
1941-1944

VI. DIENST VOOR BEHEER.

A. ALGEMEEN.

Errata van de dienstbevelen van de Dienst voor Organisatie en de Dienst Beheer. [1941-1944?].
1941-1944

- 125 Onderrichtingen voor het toekennen van dieetvoeding aan zieken en maaglijders. [1941-1944?].
1941-1944 1 omslag
- 126 Instructie betreffende de interne organisatie van de Dienst voor Beheer. 1942.
1942 2 stukken
- 127 Ingekomen brieven van lokale besturen en ontslagen leden betreffende het opsturen van rantsoenkaarten voor niet-eetbare producten en aardappelkaarten. 1942.
1942 1 omslag
- 128 Briefwisseling tussen de VAVV en de Feldkommandatur, Arbeitseinsatz te Antwerpen betreffende werkkrachten, firma's en grondstoffen voor de VAVV. 1943.
1943 1 omslag
- 129 Stukken betreffende de Dienst voor Beheer. 1943-1944.
1943-1944
- 130 Onderrichtingen en dienstreglement van de Dienst voor Beheer. 1943-1944.
1943-1944
Niet raadpleegbaar
- 131 Onderrichtingen van de Dienst voor Beheer betreffende de uitbetaling van de soldij, de verplegingsgelden en de verblijfsvergoedingen voor reizen naar het buitenland. 1943-1944.
1943-1944
- 132 Onderrichtingen van de Dienst der Autovoerders. 1943-1944.
1943-1944 1 omslag
- 133 Instructies betreffende de vergoedingen en uitbetaling van wedden. [1943?].
1943 1 omslag
- 134 Ontvangstbewijzen van postwissels voor de uitbetaling van de soldij voor de maand mei. 1944.
1944 1 omslag

-
- 135 Briefwisseling tussen de Dienst voor Organisatie met het Afdelingshoofd Controlewezen over de autovervoerders. 1944.
1944 4 stukken
- 136 Inventarissen van de voorwerpen en goederen in de kampen. 1944.
1944
Niet raadpleegbaar
- B. FINANCIËEL BEHEER.*
- 137 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het meisjeskamp 'Gudrun' te Belsele. 1941-1943.
1941-1943 1 omslag
- 138 (Afschriften van) offertes en facturen voor onderhouds- en herstellingswerken aan het wervingskamp van de afdeling Vrouwelijke Jeugd van het VAVV gelegen aan de Belgiëlei 142 te Antwerpen. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 139 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het meisjeskamp 'De Bist' te Kessel. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 140 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het meisjeskamp 'Bergenkruis' te Destelbergen. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 141 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het kamp 'Schiphoek' te Kruibeke. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 142 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor Dienst voor Beheer, afdeling Gebouwen. 1942-1944.
1942-1944 1 omslag
- 143 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen aan de VAVV Vrouwelijke Jeugd te Gent. 1943.
1943 1 omslag
- 144 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het meisjeskamp te Klein-Vorst. 1943-1944.
1943-1944 1 omslag

- 145 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het Stafkamp Vrouwelijke Jeugd gelegen in de Charlottalei te Antwerpen. 1943-1944.
1943-1944 1 omslag
- 146 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor onderhouds- en herstellingswerken aan het kasteel Du Four te Retie (kamp Nethehof). 1943-1944.
1943-1944 1 omslag
- 147 (Afschriften van) rekeningen en facturen voor leveringen van grondstoffen en herstellingswerken aan het meisjeskamp 'De Eik' te Eke. 1943-1944.
1943-1944 1 omslag
- 148 Stukken betreffende de begrotingscontrole van de VAVV. 1944.
1944 1 omslag
- 149 Uitbetalingsbevelen van de Centrale kas van de VAVV. 1944.
1944 1 omslag

VII. DIENST VOOR PROPAGANDA.

A. ALGEMEEN.

- 150 Briefwisseling van de Dienst voor Propaganda betreffende inlichtingen over de werking van de VAVV. 1941.
1941
Niet raadpleegbaar
- 151 Verslag van de gewestelijke propagandist Hugo De Buck over zijn werkzaamheden. [1941?].
1941
Niet raadpleegbaar
- 152 Activiteitenverslagen en briefwisseling van de propagandisten in de Wervingsbureaus in Vlaanderen met de Dienst Propaganda. 1941-1942.
1941-1942
Niet raadpleegbaar
- 153 Briefwisseling betreffende de werving van leden. 1941-1944.
1941-1944
Niet raadpleegbaar
- 154 Model van een contract voor Arbeidsdienstleiders en -leidsters.
1944.
1944 1 stuk
- B. PERS.
- 155 Krantenartikel over de VAVV uit Volk en Staat d.d. 26.01.1941.
1941.
1941 1 stuk
- 156 Publicatie, Le Courrier des volontaires. Bulletin du Service des Volontaires du Travail pour la Wallonie. mei 1941.
1941 1 stuk
- 157 Lijsten betreffende de abonnementenverkoop van De Arbeidsman. Maandblad voor den Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen. [1941?].
1941 1 omslag
- 158 Teksten opgemaakt voor het blad De Arbeidsman. Maandblad voor den Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen. 1941-1943.
1941-1943 1 omslag
- 159 Fragment van een boek dat is uitgegeven naar aanleiding van de 'Tollenaere-herdenkingsmars' van 12 juli 1942 van het Vlaams

Nationaal Verbond (VNV). 1942.
1942
Niet raadpleegbaar

160 Samenvatting van krantenartikels. 1943.
1943
Niet raadpleegbaar

161 Persbericht van de leider van de VAVV, Renaat Van Thillo over zijn
bezoek aan de Reichsarbeitsführer, Konstantin Hierl. 1943.
1943 3 stukken